

SITUATION

S T M

Gröna Linjen

DOKUMENTÄRFILM AV ANDREAS BJUNÉR

Mustiga Mauri

SITUATION STHLM-SÄLJARE FÖR EN DAG

Lägger locket på

DET FINNS HUNDRTUSENTALS BRUNNSLOCK
I STAN. VI HAR LYFT PÅ NÅGRA AV DEM

Södermalm är "komplex som fan" för Situation Sthlm-säljaren **Nadja Åhlström**. Vi går i hennes barndoms fotspår och hon minns det som var bra och det som aldrig borde ha hänt.

GATUPLANET SID 38 →

Studie visar
stort behov av
injektionsrum

"INGET GÖR
ONDARE ÄN NÄR
SOCIALEN TAR DITT BARN"

SBAB!

Det här kallar vi värdepapper*

*Ditt köp av Situation Sthlm är otroligt värdefullt. Det bidrar till en förbättrad ekonomi för några av de 27.000 människor som idag lever i hemlöshet i Sverige. Dessutom får du en tidning fylld av fantastisk läsning på köpet!

INNEHÅLL

#326
April 2025

8. Flyttmönster

De senaste tio åren har fler lämnat Stockholm än flyttat hit.

14. Gröna linjen

Filmskaparen Andreas Bjuner vill visa vardagsliv och gemenskap längs tunnelbanans gröna linje.

20. Nadja Ählström

Går på barndomens gator på Södermalm och minns det fina och sorgliga.

38. Gatuplanet

Ny studie visar varför injektionsbrukare vill använda brukarrum.

44. Mänsklig sårbarhet

Konstnären Roland Persson visar silikonskulpturer i utställningen "Being Mortal Hurts".

ALLTID I SITUATION STHLM

6. Min Plats
17. Krönika
47. Korsord
48. Dåtid Sthlm

Stockholm Vatten och Avfall har ett lager med ett hundratal ton brunnslock prydligt travade på lastpallar i Ulvsunda.

32. Med locket på

Det finns hundratusentals brunnslock i stan, öppningar ner till ett 300 mil långt nät av dagvatten- och avloppsledningar. Det pågår en generationsväxling av locken. Då blir de mytomspunna och kulturhistoriskt intressanta A- och K-brunnarna alltmer sällsynta.

THE KING OF WALTZ IS BACK WITH A BRAND NEW SHOW!

A close-up portrait of André Rieu, a man with long, wavy, light brown hair, smiling broadly. He is wearing a dark blue tuxedo jacket over a white shirt with a high collar and a gold brooch. The background is dark with some bokeh light effects.

ANDRÉ RIEU

AND HIS JOHANN STRAUSS ORCHESTRA

LÖRDAG 14 JUNI 2025

**AVICII ARENA
STOCKHOLM**

BILJETTER UTE NU VIA LIVENATION.SE

WWW.ANDRERIEU.COM

LIVE NATION

MARIA HAGSTRÖM, TF. CHEFREDAKTÖR

A-brunnar, gröna linjen och barndom på Södermalm

Det sitter i ryggmärgen sedan barnsben: gå på K-brunnar. Det ger tur i kärlek. Tvärtom med A-brunnar. Än i dag kan jag märka att mina steg automatiskt tar en omväg runt brunnslock med bokstaven A, trots att jag inte är särskilt skrockfull. Men reflexerna i stegen är invanda. Vår vidskeplighet har gjort att A- och K-brunnar anses vara så kulturhistoriskt intressanta att Nordiska museet har sparat ett par brunnslock för framtiden. Men vad står bokstäverna egentligen för, vad döljer sig där under och hur byts brunnslocken ut i staden? Det har Gerd Eriksson tagit reda på i det här numret.

Youtubern "Mustiga Mauri" ville ta reda på hur det är att vara Situation Sthlm-säljare och bytte därför liv med Cari Biström. Han fick ett säljarlegg och var "Cari" under en dag. Han gick så många steg att hans hälsoapp blev förvånad, berättar han på "Gatuplanet". Allt kommer att visas på hans Youtube-kanal.

Najda Åhlström hade "ingenting" när hon klev in på Situation Sthlm en decem-berdag 2023. Hennes lägenhet hade brunnit

upp och allt hon ägde, såsom hela hennes diktsamling. Men minnena finns kvar. Hon tar med oss till gatorna på Södermalm där hon bodde som barn.

Från Södermalm och vidare längs den gröna linjen söderut har den inbitna Bajen-supportern och filmskaparen Andreas Bjunér följt människor i deras vardagsliv. Inga frågor ställdes, ingen regi gavs. Filmen tog fem år att göra, och i april har den premiär.

Åker vi den röda linjen söderut till Bredäng kommer vi till tidnings-säljaren Wojtek Ratajczyks uppväxt-plats. Dit flyttade han när han var tre år. Det senaste decenniet har däremot fler flyttat ut från Stockholm än in, till skillnad från åren innan. SCB har undersökt flyttmönster och vilka som valt att lämna staden.

Tre decenniers skapande finns med i konstnären Roland Perssons utställning "Being Mortal Hurts" på Färgfabriken. Och Imenella Mohamed ger både ut en självbio-grafisk bok och är koreografi en föreställning om kvinnlig rå styrka. Hon har bestämt sig, hon ska vara drottning här.

Omslag:
Anneli Hildonen

SITUATION STHLM REDAKTIONEN **Chefredaktör och ansvarig utgivare** Ulf Stolt, ulf@situationsthlm.se, 08-545 953 90 **Reporter/t.f. chefredaktör** Maria Hagström, maria@situationsthlm.se **Art Director** Johan Olsson **Fotografer och illustratörer** Anneli Hildonen och Magnus Sandberg. För osignerat material svarar redaktionen. Redaktionen ansvarar ej för insänt icke beställt material.
Hemsida www.situationsthlm.se **E-post** red@situationsthlm.se **Räckvidd** 94 000 läsare (Orvesto konsument helår 2024)
Upplaga 14 500 ex/mån (TS helår 2024) ISSN: 1400 - 4437 **LEDNING OCH ADMINISTRATION VD** Pia Stolt, pia@situationsthlm.se, 08-545 953 87 **Adress** Torkel Knutssonsgatan 37, 118 49 Stockholm **Tel** 08-545 953 81 **Organisationsnummer** 55 66 49-1071 **Bankgiro** 5774 - 9327 **SOCIAL VERKSAMHET Verksamhetschef, sociala verksamheten** Jenny Lindroth, jenny@situationsthlm.se, 08-545 953 88 **Samordnare** Ingemari Olofsson, ingemari@situationsthlm.se, 08-545 953 81, Jonas Svensson, jonas@situationsthlm.se, 08-545 953 81 **Telefonnummer distribution** 08-545 953 81 **Öppettider** Måndag till fredag kl. 8.30 -15.30, lördagar 10-14.15. **Organisationsnummer** 80 2411-14 97 **Bankgiro** 5357- 3259 **Gåvokonto** Bg 431-2252 **ANNONSERING & PRENUMERATION** Herman Sundgren, herman@situationsthlm.se, 08-545 953 94, Axel Schéle, axel.schele@mediakraft.se, 070-727 41 09 **Privatprenumeration** 11 nummer kostar 990 kronor **E-post** situationsthlm@flowinfo.se **Tryck** Stibo Complete 2024 **Miljö** Plasten runt tidningarna är en PE-folie. Den är återvinningsbar och lämnas i containern för plast vid återvinningsstationerna.

FAKTA HEMLÖSHET

27 383 personer lever i hemlöshet i Sverige, enligt Socialstyrelsens definition av hemlöshet.

Där ingår personer i akut hemlöshet, personer som saknar boende efter institutionsvistelse, personer som bor i långsiktiga bostadslösningar via Socialtjänsten och personer som bor kortsiktigt hos familj, släkt eller andra privatpersoner.

6 605

hemlösa personer vistas i Stockholm enligt den senaste mätningen och av dessa lever 1261 i akut hemlöshet.

Mätningen gjordes under en vecka i april 2023 och enligt Socialstyrelsen ska antalet ses som ett absolut minimum.

OM SITUATION STHLM

Sedan 1995 säljs Situation Sthlm av hemlösa människor i Stockholm och Mälardalen.

Konceptet med gatutidningsförsäljning har visat sig vara en framgångsrik metod att arbeta med hemlösa människor på, eftersom det ger tidnings-säljaren en möjlighet att tjäna egna pengar genom att arbeta, samtidigt som tidningen – i sig – fungerar som en kanal för påverkan, opinionsbildning och debatt kring frågor som rör de hemlösa säljarnas situation.

Situation Sthlms sociala verksamhet med arbete och sysselsättning, individuellt stöd och motiverande samtal, skriververkstad och möjlighet att ha sin post hit, café, tillgång till datorer, telefon och juridisk rådgivning, fyller en mycket viktig funktion för de hemlösa människor som tar del av verksamheten.

Över 90 procent av Situation Sthlms säljare upplever en positivt förändrad livssituation sedan de började sälja Situation Sthlm.

MIN PLATS

En tidningssäljare berättar om sin favoritplats i stan

”Jag har en trygghet i Bredäng”

Wojtek Ratajczyk minns en bra uppväxt i Bredäng. Men senare blev några i kompisgänget kriminella och några blev poliser.

Jag växte upp i ett av de fyra höghusen ovanför centrum. Man hade allt här. Simhallen där jag simmade och spelade basket. Det fanns också en ungdomsgård på den tiden. När det var disco där var jag dj. Det var jättebra att växa upp här, det bästa.

Jag kom hit från Polen med mamma och två bröder när jag var tre år. Pappa var tyvärr alkoholist så han blev kvar där. Också min äldsta bror som var 20. Jag var yngst. Mamma sa att jag var den snällaste. Jag kanske var busig ute, men hemma var jag snäll.

Jag har adhd och det var skitjobbigt i skolan. Första rasten gick jag därifrån, redan i ettan. I sexan fick jag anpassad studiegång och var lärling i en bilverkstad.

Jag bodde i Bredäng tills jag var 23. Då åkte jag in i fängelse. Vi var ett gäng som hängde här; några blev kriminella, några blev poliser. Vi springer på varandra ibland.

När man kommer ut från fängelset får man inte mycket hjälp och vet inte vad man ska göra. Jag kom tillbaka till samma skit och åkte in igen. Men det är slut med det nu. Jag är äldre och har adhd-medicin nu. Jag och tjejen fick också en lägenhet i Sättra via Bostad först. Varje dag tar jag bussen dit från Bredäng.

Det ser likadant ut som när jag var barn. Jag har en trygghet i Bredäng. Det är som att komma hem.

TEXT **MARIA HAGSTRÖM**
FOTO: **ANNELI HILDONEN**

215

konstnärer har valts ut att visa sin konst under Husby Konstsalong 5-21 april. Intresset för att delta har varit rekordstort: 641 personer skickade in 1 100 verk. Utställarna är mellan 8 och 85 år.

Tuta för tuben som fyller 75 år

TRAFIK Tunnelbanan i Stockholm fyller 75 år. Spårvägs museet uppmärksammar det med både föredrag, utställningar, konstvisningar och specialturer. Firandet pågår hela

året, i april är det bland annat föredrag om våra matvanor i tunnelbanan, visning av konst på stationerna Hötorget, Rådmanngatan, Thorhildsplan och Kristineberg liksom föredrag

om varför beslutet att bygga tunnelbanan gick så snabbt. Första tunnelbanelinjen gick mellan Slussen och Hökarängen och har sedan växt till tre linjer med 100 stationer. Och fler är på gång i takt

med att staden växer.
– Det har ägt rum cirka 25 miljarder påstigningar på tunnelbanan sedan starten i oktober 1950, säger museichefen Sara Claesson.

GERD ERIKSSON

Många flyttade till Stockholm fram till 2014. Sedan vände det och fler lämnade staden.

FLER HAR LÄMNAT STOCKHOLM

De senaste tio åren har fler flyttat ut från Stockholm än in. Chefer lämnade staden, personer inom försäljningsyrken flyttade hit.

DEMOGRAFI Under många år var det fler som flyttade in till Stockholms stad än ut, men 2014 vände det – fler lämnade staden. Särskilt tydligt var det under pandemiåren, till exempel flyttade 11 000 fler personer från kommunen än till under 2021. Det visar en rapport om flyttmönster 2014-2023 från SCB.
– Ovanligt många flyttade ut ur Stockholms kommun

under pandemiåren, särskilt de sammanboende med barn och personer i chefsyrken eller yrken med krav på högskolekompetens, säger Li Ma, demograf på SCB.

Flyttmönstren för personer i de yrkesområdena tros hänga ihop med möjligheten att arbeta på distans.

Vart flyttade stockholmarna?

– De populäraste kommunerna var Huddinge, Solna och Nacka under de senaste tio åren. Det gäller även pandemiåren 2020 – 2021 samt 2022 – 2023.

Då sökte sig många till mer naturnära pendlingskommuner.

Yrkesgrupper som i stället har flyttat in till Stockholm mer än de har lämnat staden är personer som jobbar inom service-, omsorgs- och försäljningsyrken. SCB har också sett liknande mönster för personer utan barn, särskilt 18-30-åringar.

De som lämnade Stockholms stad under pandemin, har de kommit tillbaka?

– Det är vad vi kommer att titta på i vår nästa studie, säger Li Ma.

MARIA HAGSTRÖM

Nominera till ungas kulturpris

PRIS Med start i år kommer Region Stockholm att dela ut ett kulturpris på 75 000 kronor till en verksamhet i länet som ger unga mellan 15 och 25 år möjlighet att ägna sig åt konstformer av olika slag. Det kan vara dans, cirkus, litteratur, musik, teater, film, bild och form eller annat. Verksamheten ska också arbeta för en mer jämlik tillgång till kultur för unga. Nomineringen öppnar 15 april och pågår till 1 juni. Vinnaren utses av Kulturrådet i oktober. Alla över 15 år kan vara med och nominera.

GERD ERIKSSON

PRESSBILD

En natt för kulturen

AKTIVITET Mingla bland skulpturer på Nationalmuseum till knaster av vinylmusik, såga mönster ur plåt hos Konsthantverkarna eller röj loss på finskt disco på Nordiska museet.

Under Kulturnatten 26 april finns det 195 aktiviteter att välja på när Stockholms museer och kulturliv öppnar dörrarna mellan 18 och 24. Fri entré.

– Nytt för i år är kartan för mobilversion som gör det lättare att hitta även de små guldgrubben, säger projektledaren Anna Berglund på Stockholms stad.

GERD ERIKSSON

MITT JOB

Om yrken och
arbete i stan

KENT KARLSSON
**SAMORDNARE FÖR PARK-
DRIFTEN I SKÅRHOLMEN**

”Jag har gått en
liten kurs i hur
man sköter kor”

– Vi ser till att det är rent och snyggt i stadsdelen. Lagar lekredskap, sanerar klotter, tømmer papperskorgar, fäller träd och nu när det är vår fixar vi rabatterna och planterar ut de första blommorna. Penséer och sånt.

– Sedan ser vi till att korna har det bra. En bonde lånar ut fem beteskor för att vi ska återskapa ängsmark på vissa delar. Så jag har gått en liten kurs i hur man sköter kor.

– Jag och de tre kollegorna ser också till badplatserna i vårt område, det är Mälarhöjdsbadet i Bredäng, Sättrabadet och Johansdalsbadet i Värberg. Kollar badstegar och gränslinor.

– Vi får in felanmälan från medborgarna via driftportalen, men vissa grejer har vi redan fixat eftersom vi sett dem när vi åkt runt. Vi har en egen grupp i WhatsApp som heter Parkgänget där vi lägger in fel vi ser som ska åtgärdas.

– Jag tror att medborgarna tycker att det är en trygghet att se oss ute i området. Mitt jobb är roligt för att det är så varierat. Nu har jag jobbat här i tolv år.

TEXT **GERD ERIKSSON**
FOTO AV **MAGNUS SANDBERG**

”Att berätta om judiskt kulturarv i Stockholms län genom historiska platser och berättelser känns viktigt.”

Museichefen Eva Skjällberg om att Stockholms läns museum lanserar ”Judiska berättelser” i appen Upptäck historien, en guide till platser, personer och händelser som berättar om judisk historia.

Biograf Zita har inte återhämtat sig efter pandemin. Räddningskampanj och stödkväll är aktuellt inom kort.

Biograf Zita kämpar för sin överlevnad

Publikbortfall sedan pandemin, hög hyra och inflation – med kampanjen Rädda Zita hoppas biografen säkra sin överlevnad.

FILM Biograf Zita på Birger Jarlsgatan, invigd 1913, har ekonomiska problem. Så pass att verksamheten är hotad och ett

räddningspaket tagits fram.

Det är främst omvärldshändelser som påverkat det uppkomna läget. De betalar en relativt hög hyra som indexökas varje år och inflationen drar upp övriga kostnader, berättar Åsa Widman Falewicz, tillförordnade verksamhetsledare.

– Vi har inte riktigt hämtas oss efter pandemin heller. Även om det kommer mycket folk till biografen så har vi inte kunnat uppnå de siffror vi hade innan.

De har därför lanserat kampanjen ”Rädda Zita”. Det går att donera en summa vid biljettköp, köpa presentkort och bli medlem i föreningen. Det blir också en stödkväll för Zita 8 maj.

– Vi vill mobilisera vår organisation Folket Bio, men också publiken – att vi tillsammans kan vända den här situationen.

Parallellt ser Zita över sina kostnader och försöker hitta nya lösningar, till exempel hur biografen kan användas för annat än att visa film.

De flaggar detta i tid, innan de står med revolvern mot tinningen.

– Vi ser att det barkar åt fel håll, det är alarmerande, men det finns en god chans att vända detta.

Varför behövs Zita?

– Biografen har schyssta priser, visar kvalitetsfilm. Zita är en viktig biograf för många unga filmare, som visar sin första film hos oss. Det finns även en filmpedagogisk verksamhet. Vi ser oss som en unik del av Stockholms biograflandskap.

ULF STOLT

398

tips om misstänkt brottslighet inom byggbranschen i Stockholmsområdet inkom till Fair Play Bygg 2024.

Var femte brf vill låsa grindarna

SÄKERHET I förra årets rapport från SBC svarade 9 procent av Stockholms bostadsrättsföreningar att de skulle ”Investera i låsta grindar som håller ovälkomna personer utanför”. I årets rapport var det 19 procent.

Det är Sveriges Bostadsrättscentrum som varje år frågar landets brf:er vilka investeringar de ska göra närmaste fem åren. En del handlar om säkerhet.

Vad det gällde ”Elektroniska passagesystem för allmänna utrymmen, dörrar och portar” tänkte 20 procent av brf:erna i Stockholm satsa på det, jämfört med 13 procent året innan.

Intresset för ”övervakningskameror som registrerar nya besökare” hade minskat något. Från 21 procent i förra årets rapport till 17 procent i årets.

Sveriges Bostadsrättsrapport 2025 bygger på svar från 2 000 personer som bor i bostadsrätt, varav 680 i Stockholm.

GERD ERIKSSON

**TAK ÖVER
HUVUDET**

SITUATION
S T H L M

VAR STATSRAÅDSVÄGEN NÄR 12.16-12.47

EN ÄLDRE KVINNA i keps och ryggsäck går före sin man på väg ut mot gatan från ett av de trevånings tegelhusen som följer efter parkeringen på vänster sida gatan, efter den gula, stora trävillan som står där vägen börjar vid Sockenvägen.

En parkerad grå skåpbil är så smutsig att inte registrerings-skylten syns.

På anslagstavlan bredvid lådan för klädinsamling en uppsatt kallelse till årsmöte i Skarpnäcks trädgårdsförening. EMPorkestern spelar efter att polisen talat trygghet i området. Sedan bjuds det på smörgås och alkoholfritt och kaffe, efter det årsmöte.

Enligt skylten ska det pågående gatuarbetet vara klart vecka tio.

Sju rader med planterade låga buskar framför den tvåfärgade gråblå och ljusgula trähuset i två våningar med takkupor.

Grävmaskinisten i hörnet Riksrådsvägen har hyttfönstret öppet och försöker få mannen som står invid hålet han gräver i med skopan att ”kolla fundamentet, hur långt ner det går”. ”Men vi ska ju bara ta ur här?”. ”Men jag måste veta hur djupt det är”.

EN VIT BIGBAG fylld med sten i hörnet av en trädgård bredvid en trästolpe. På stolpen två väderblekta anslag – ett om trädvård, ett om markservice

och diamanthåltagning.

I princip likadana äldre tvåplansvillor på båda sidor av gatan nu i olika färger, svart, gult, beige, vitt, ljusblått. Några har byggt till inåt tomten, på en bergkalle ett ganska slitet exemplar under renovering, man ser byggmaterial genom fönstren och målningen på framsidan är långt ifrån klar. Målarbocken kvar bakom buskarna vid fasaden.

En basketkorg undanställd för vintern med ryggen ut mot garageuppfarten. Ett vitt hus har lagt långa avrinningsrör ut mot gatan från stuprören för att hålla bort regnvatten från husgrunden.

En björk ut mot gatan på varje tomt.

Vid Statsrådsplan där vägen

slutar en betongbro några meter över marken där ett tunnelbanetåg precis passerar, bron vilar på tvådelade betongfundament. En bit bort under bron står fyra containrar med sedvanligt decenniegammalt klotter, invid dem två grushögar, en med lite finare sand, en med lite grövre, vitare grus.

En ung man med hoodie och ryggsäck vänder ryggen mot vinden och drar upp dragkedjan på sin svarta bombarjacka, sedan fortsätter han gå i riktning mot vinden, bort under bron.

TEXT **ULF STOLT**

FOTO: **MAGNUS SANDBERG**

FILMSKAPARE ANDREAS BJUNÉR:

”Jag vill spegla människors vardagsliv längs gröna linjen.”

Med dokumentärfilmen *Gröna Linjen* berättar Andreas Bjunér om brokighet och gemenskap längs tunnelbanans gröna linje. Och på läktaren.

TEXT GERD ERIKSSON FOTO CHRISTIAN CARVAJAL JOHANSSON

HAN PUSTAR UT med ett glas vatten i handen efter ännu en söndag på paninibaren på Söder som han äger tillsammans med Elin Ungman. Det är italiensk inriktning på det hela, en mackeria med inbyggd lanthandel.

Och det är en italiensk dokumentär som inspirerat honom att göra filmen *Gröna linjen*. Den heter *Sacro GRA* och berättar om livet kring den stora motorvägen GRA som är en ringled runt Rom.

– Jag har länge velat göra nåt liknande här. Spegla människors vardagliga liv. Min film är den svenska versionen med människor längs gröna linjen.

Några av människorna i

filmen är tonåringarna Olivia och Elin från Hammarbyhöjden, funktionsvarierade Karin som är Söderbo, Ahmad i Farsta som är flykting från Syrien, Mange som är hemlös och inte riktigt bor någonstans och musikern David Ritschard som bor i Björkhagen.

I filmen får vi följa dem i deras liv, hemma, på jobbet och i stan. Det är inga intervjuer och nästan ingen musik. Och Andreas Bjunér säger att han medvetet valde att ofta ha kameran på stativ för att personerna i filmen skulle vara bekväma med den. Han gav dem inte heller någon direkt regi.

– Jag ville att samtalen skulle komma naturligt och då var det

bättre att vänta på rätt tillfälle än att skapa nåt konstlat. Filmen har ingen klassisk dramaturgisk kurva, mer kurvor då och då där det händer lite mer. Jag tänker att folk får sjunka ner i biofåtöljen och skapa sin egen bild av de här människorna.

Han filmade till en början 15-20 personer, men bantade ner dem till ett tiotal. Människorna i filmen har han dels hittat via efterlysning, dels träffat på Bajens matcher.

Det är nämligen andra spåret i filmen. Gemenskapen och brokigheten på en läktare.

ANDREAS BJUNÉR

Ålder: Snart 47 år.

Gör: Filmskapare och caféägare.

Bor: Nyinflyttad i Blåsut.

Aktuell: Med dokumentärfilmen *Gröna linjen* som har premiär 25 april.

Favoritplats på Söder: Det fluktuerar, just nu Wollmar Ykkullsgatan.

ANDREAS BJUNÉR HAR tidigare gjort två filmer med Bajen-tema. Och varit Hammarbyare sen barnsben.

Som vuxen supporter har han fascinerats av att bakgrund, klass eller kön är oväsentligt när man står tillsammans på läktaren och hejar. Där är alla likasinnade.

– Där bryts bubblor och du pratar med människor du kanske aldrig skulle ha gjort annars, eftersom man lever olika typer av liv. Kanske blir ni till och med vänner. Den här oväntade gemenskapen som skapas är filmens hela essens och där spelar fotbolls-läktaren en avgörande roll.

Han tror inte att det bara gäller Bajen utan det är likadant för andra fans och deras klubbar i storstäderna. Däremot finns det inte något annat lag i Sverige som är så starkt förknippat och förankrat i en stadsdel som Hammarby är med Södermalm, menar han. Oavsett gentrifieringen av Södermalm ▶▶▶

Bakgrund, klass eller kön är oväsentligt på läktaren. Ur *Gröna linjen*.

TIDIGARE VERK

■ Kortfilm: *En man på resa* (2013) och *79* (2019)

■ Långfilm: *Vi är bäst ändå* (2014) och *Mormor, kriget och kärleken* (2022).

sträcker sig Baje­nland från söder om Slussen och vidare ut i Söderort. Där finns fortfarande Hammarbys hjärta, enligt Andreas Bjunér.

– De som bor på Södermalm i dag är inte arbetare i samma utsträckning som förr utan ofta människor med välbetalda jobb. Enligt vissa är den stora kärnan som bor där inflyttade från Dalarna eller Småland. Hammarbys koppling till Södermalm är ändå så stark att den består. Liksom gemenskapen.

SJÄLV ÄR HAN uppvuxen i Upplands Väsby. Pappan från Enskede hejade på Hammarby och hans mamma som var uppväxt i Aspudden hejade på samma lag till nöds. Bästa polarna på gatan hejade också på det grönvita laget. De hade ett eget liten Baje­nland långt norr om Slussen.

”JAG HAR BEHÖVT GÅ IN OCH UR DET FÖR ATT HA FRISK HJÄRNA.”

Andreas Bjunér gick på matcherna med sin pappa som barn och säger att skillnaden i dag är att det finns en större mix av människor som är supportrar och betydligt fler kvinnor.

– Sammanhang är viktigt för oss människor. Relationer kan ta slut och vänner försvinna men att hålla på ett lag och vara en av supportrarna är ett sammanhang som alltid finns kvar.

Det kan vara en trygghet i en livskris.

I filmen kämpar alla med sitt utifrån sina förutsättningar. Alla är också bajare.

– På läktaren spelar det ingen roll om du är hemlös eller Kanadas ambassadör. Där brinner man för samma sak och har samma värde.

DET HAR TAGIT nästan fem år att göra filmen. Trots att han inte har något tålamod är han envis

och tar saker i mål, säger han.

– Att göra film är en process som måste få ta tid och mogna. Därför har jag behövt gå in och ur det för att ha frisk hjärna och färsk blick på arbetet.

För att se *Gröna linjen* behöver man inte vara fotbollsintresserad, inte ens heja på Hammarby, däremot kanske vara en smula nyfiken på andra människor.

Medan filmen rullar på bio­dukarna hoppas Andreas Bjunér att få snurr på caféet. Just nu är hans liv 90 procent café och 10 procent film.

Caféet heter koltrasten, fast på italienska. Han gillar koltrastar, har tatuerat en på vänster överarm. Längre ner har han den klassiska Stomatolskylten som lyser upp Slussen.

– När jag ser skylten vet jag att jag snart är hemma. Söder om Slussen är min plats i världen. ■

Bara tallarna vet

ENGÅNG i tiden skulle jag rädda en skog. Den låg mittemot vårt hus. Där sprang jag på stigarna och klättrade uppför bergpartier med olika svårighetsgrad. Jag var Ronja. Ibland våfflade jag håret för att se ut mer som hon och det hände att jag och min kompis gav ifrån oss ett vårskräk mellan tallarna. Det var min Ronjaskog. Som blev ett kalhygge.

Maskinerna kom och jag minns min upprördhet. Att de skulle lämna kvar det mesta av den stora skogen brydde jag mig inte om, inte heller att träd skulle växa där igen. För det som skulle jämnas vid fötterna var den mest magiska delen. Den som var tät och vildvuxen, mossan ljusgrön, svamparna runda och ett drömskt ljus svepte mellan träden. Så minns jag den. Men de säger ju att minnet kan bedra.

I mitt minne ställde jag mig i vägen för de väldiga maskinerna och sa åt gubbarna att vända om. Men vad kunde en flicka sätta emot enorma skördare och kommunbeslut. Minnen är inte att lita på. Det kan vara så att jag bara på avstånd såg jättarna vältra in i Ronjaskogen och endast lämna stubbar och mossor kvar.

Där jag bor nu finns ingen stor skog utanför huset, men det finns en smal avlång skogsremsa. Jag kallar den "skogen", såsom bara en stadsmänniska skulle göra, men den lilla flickan hade garvat. Ska det föreställa skog?! Jag kan ibland längta efter att lägga mig på marken och titta upp genom ett mäktigt lövverk och lyssna till dess prassel, men när vi har picknick i "skogen" hörs E4:ans konstanta biljud bakom trädens sus.

Jag åker sällan till en riktigt stor urskog, jag åker mest till stan. Gillar pulsen av cyklar hit och dit, tunnelbanetåg som

**MARIA
HAGSTRÖM**

Nyhetsredaktör
och reporter

"Vem vill
vara den
galna i huset?"

ormar över broarna och blinkande ljus i natten. Människor på väg åt olika håll. Jag harsamma takt i stegen.

JAG HAR INTE gröna fingrar. Ger inte mina blommor växtnäring, byter sällan till större krukor. Jag har inte koll på när jag sist gav dem vatten, men de säger till. De kallar på mig med ledsna blad. Och de reser sig alltid igen. För de älskar att bo hos mig.

Det är inte jag, det är lägenheten. Det är fönstren och översta våningens ljusa magi. Jag har många krukväxter, 41 stycken. Flickan som drömde om ett hem likt en djungel finns kvar. Och det är ett helvete för den som får uppdraget att vattna när jag är bortrest.

Utanför finns tallar lika höga som huset. De äldsta stod här när Hägersten mest var betesmarker, åkrar och skog. När sommarbostäderna kom och senare den stora bostadsexpansionen. Säkert fick några träd stryka med när mitt funktionalistiska hus byggdes. Men det finns träd som har stått stadigt genom kraftiga vindar och politiska stormar. Överlevt samhällsförändring och min inflytt.

De orkar fortfarande hålla sina grenar uppe och har fri insyn genom alla fönster. Vet vilka som har flyttat in och ut ur min

lägenhet i decennier och när mina grannar skrattar, syndar, sover, skriker, sjunger och sörjer. Och att jag nu sitter och skriver om att jag en gång skulle rädda en skog, men aldrig gjorde det. Träd bär år av hemligheter. Sträcker ut sina armar. Krama en trädstam och du mår bättre.

Snart blommar rabatterna och jag också. Det är dags för ett vårskräk. Men min skogsremsa är för liten, grannarna skulle höra och vem vill vara den galna i huset? Bara tallarna vet. ■

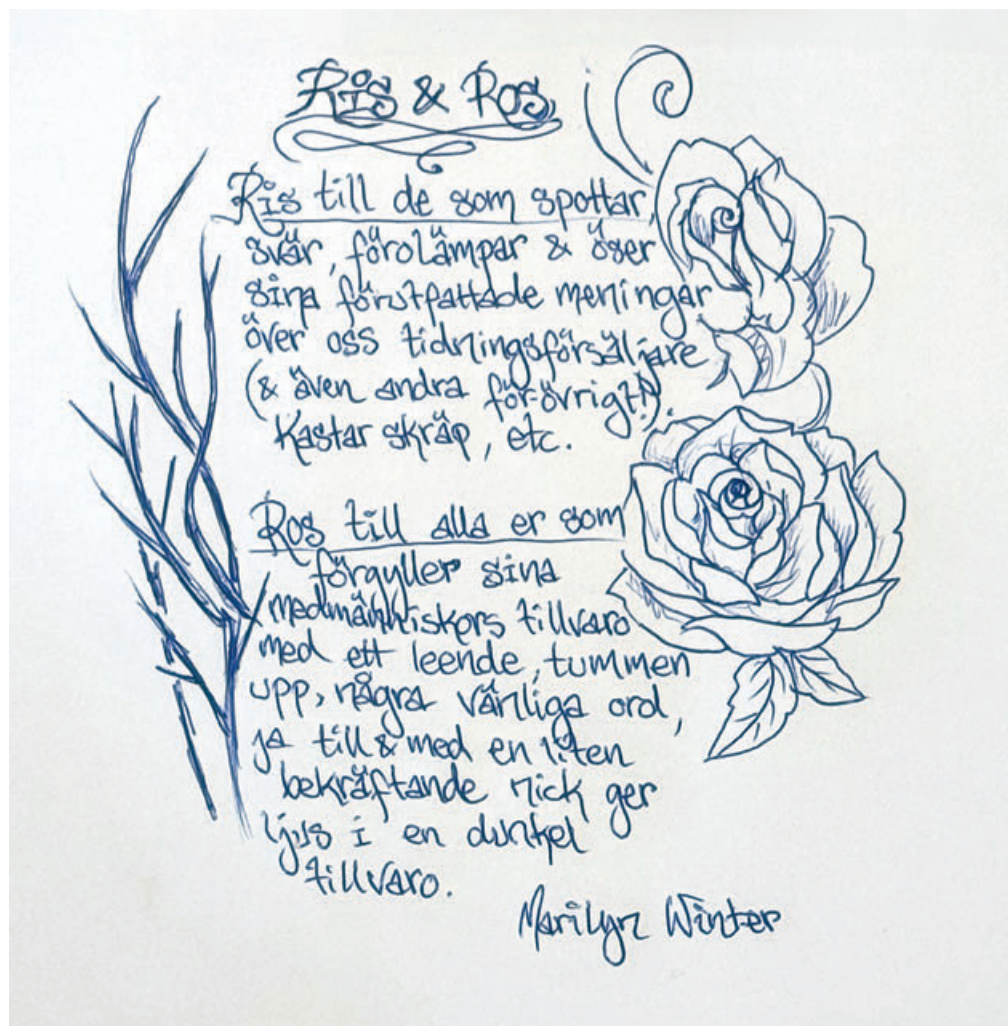

Illustration av Marilyn Winter

SLÄNG INTE BRÖD

Hörde på nyheterna att vi svenskar slänger nästan 9 500 brödsdivor i minuten varje dag året om. Det är ju helt sinnessjukt. Kolla brödpriset i affären, bröd är jättedyrt. Tänker på tiden som hungrig och hemlös, jag hade gärna velat ha bröd. Skänk brödet (innan det har börjat mögla). Det finns många hjälporganisationer som tar emot mat, till exempel "Alla ska få mat", "Vid din sida", "Convictus" och många fler. Och bor man i en stad där hjälporganisationer med mat inte finns, starta en egen. Tänker att det säkert finns många fattiga pensionärer som också behöver

bröd. Om inte annat kan man gå ut och mata fåglarna med bröd, släng det inte i soporna när det finns hungriga fattiga.

Tess

SOPORNA I STAN

Varför är vi så bra på att städa bara där man ser? Har du någon gång stått i en hiss och tittat ner i springan, ner till hisschaktet, oftast är det läskigt smutsigt där nere. Ännu läskigare är att många hemlösa sover i hisschakten. Och om alla visste sanningen bakom sopsorteringen skulle få sopsortering

På mitt jobb finns sopsortering

i varje korridor precis som det gör på sjukhus, kontor, matställen och gallerior och de flesta andra ställen. Men alla vi som jobbar med städ vet att vi tömmer alla dessa sorteringsstationer men allt slängs i en och samma tunna. En annan sak jag ofta tänker på varje gång jag hittar en vejp på gatan är om folk är helt dumma i huvudet eller vet dom inte att varje vejp innehåller ett batteri som är jättefarligt för miljön.

Därför ska vejpar slängas i batteriholkar. Urgent, vi behöver vejp-holkar. Jag föreslog en vejp-holk bredvid varje sopkorg i stan. Bättre vore om Greta Thunberg blev invald i riksdagen snarast.

519

DU SPELAR NÅTT

Ja, du spelar visst nått,
för all min kärlek du fått,
tills du lämnade däck.
Men det räckte visst ej?
Det sårade dig?!
Förlåt för att jag nu rör vid bläcket.

Har varit ärlig och rak,
efter mål, före start,
men behöver min tystnad ibland.
Så det blev lite krockar,
för tystnad för dig,
är en del av din fruktans toppar.

Så chansa på vad?
Var sanningen svår?
Du trodde kanske inte den räckte?
Så du chansade på lögnen,
fastän vi gjort slut,
långt innan ny man och täcke.

Gallo delo

GÅVAN

**Båten, den jag tänkt tälja,
placerade jag
i köket
på fönsterbrädan,
i väntan
på att jag ska
sätta kniven i den,
forma skrovet.
Som smör kommer
barken ge vika
under mina
kärleksfulla händer
för att muntra upp dig.**

LO

NOTAN

Nu i veckan då jag var och handlade tyckte jag att notan var ganska häftig. I tisdags handlade jag för 301 kronor, i torsdags 201 kronor och i lördags 91 kronor.

Just det där med den extra kronan var lite märkligt. Jag visade faktiskt kvittona för en vän. För en annan vän sa att jag ljög. Men sen fick han se att det stämde.

Jaa, så kan det bli.

Lena Freij

BESLUTET

I dag är jag glad, hade det varit förr då fanns det bara en sak i mitt huvud och kroppen ville få ett lugn. Går ej att förklara för er som inte vet. Men jag gör ett försök, för till slut tröttnar kropp och själ. Mot slutet när Ronny fanns här kunde jag säga "Ronny ska vi tända på?". "Ja, ska vi det?". "Ja, jag sticker och köper". Okey då har vi bestämt, men det kunde vara tvärtom att han frågade mig. Nu är jag ensam.

Lena Freij

CYKELVURPAN

Näsröten ömmar och glasögonen passar sämre än vanligt, men var gör det när blommornas färger sprakar och insekter surrar.

LO

OVETANDE

Jag ler när du gungar i solen. När jag ger dig fart ler solen. Barnet tultar i gräset. Naivt ovetandes om närheten till döden.

LO

Illustration av V.S.

I STUNDEN

En komplimang om dagen ger inte mig ont i magen.

Kanske svårare å ta den än å ge den.

Kanske för att man i stunden ej själv kan "se den".

Le för dagen.

Linda

KÄRLEK, SAKNAD, RESPEKT

Vi skänker med dig pengar så portarna öppnas för din resa. Mamma hälsar.

Vila i frid vår älskade vän.

Mannen är nu kallad till himmelen, du var en glad och gapig karl som lämnat oss i för tidiga dar, minnen har vi kvar som du gav. Det var ett tragiskt öde du gick till möte. Hoppas du slapp lida, nu får du vila.

Saknad och älskad av flera än jag tror du visste, tårar rullade på kinder. Hälsa på oss alla i vinden.

Blommor njuter man av när man lever och det har du fått. Dessa vänner har skänkt dig en slant på din välfärd, det är du värd. vi ses på andra sidan å vi ska sakna dig till vi ses igen.

Love you.

Nadja

STOCKHOLM INTERNATIONAL TAP DANCE FESTIVAL

Flera av världens främsta steppdansare tillsammans med liveband!

GRAND OPENING SHOW OSCARSTEATERN 16 APRIL

SHOWCASE GALA RIVAL 20 APRIL

STOCKHOLM TAP FESTIVAL

14-21 APRIL
EUROPAS STÖRSTA STEPPFESTIVAL

Info & Biljetter:

med stöd av:
Kulturrådet
Stockholm Stad
Region Stockholm

Föreställningar • Jam Battles • Workshops

gratis kurs för barn/unga!

A woman with dark hair, wearing a black quilted jacket and a silver ring, is making a peace sign with her right hand. She is standing in front of a concrete wall covered in graffiti, including large black and blue letters. The background is slightly out of focus.

Situation Sthlm-säljaren
Nadja Åhlström guidar
runt på Södermalm, den
stadsdel i Stockholm som
känns som hemmaplan,
men som både väcker fina
och sorgliga minnen.

**”DET HANDLAR
OM ATT ÖVERLEVA”**

Barndomen på Södermalm var en bra tid i livet. I dag är det "komplex som fan" för **Nadja Ählström** att gå samma gator. Hon tar med oss till uppväxtkvarteren och minns det som var bra och det som aldrig borde ha hänt.

Text **Maria Hagström** Foto **Anneli Hildonen**

Allt började bra. De första nio åren i Grimsta och sedan ett antal år nära Södra station. I huset med det blå valvet som är byggt på fjädrar för att inte spricka när pendeltågen rusar förbi under marken. Här finns gatan där syskonen körde "springmaraton" och rabatten där hon begravde en åkersork, med kors och allt.

– Vi var en vanlig familj som bodde på Söder, säger Situation Sthlm-säljaren Nadja Ählström och tittar upp mot fönstret på fjärde våningen där hon hade sitt rum.

– Jag kommer från ett varmt och kärleksfullt hem. Det var en sago-dröm här ett tag, en bra tid i mitt liv.

En man går in genom porten till huset och Nadja Ählström springer fram och fångar dörren precis innan den ska slå igen.

– Jag har bott i det här huset förut. Vill kolla lite, säger hon till honom när han undrar.

De utbyter några ord om då och nu. Rummet som då hade pingisbord och där mamman ordnade festligheter för alla "kidsen" är nu en övernattningslägenhet. Kalaskulan kallades det. Och i lokalen där det fanns pysselgrejer för barnen står nu pingisbordet. Annars är det mesta sig likt. Hon öppnar hissdörren. Jodå, samma gula färg.

– Att komma hit är jättekul men också sorgligt för att jag inte har hela familjen kvar. Tyvärr har vi förlorat några på vägen.

Som barn levde hon här med mamma, pappa, syster och två bröder. För åtta år sedan dog hennes ena bror i en olycka, den andra gick bort för nästan tre år sedan.

– Jag blir emotionell när jag pratar om det, säger hon och får blöta ögon.

– Jag saknar dem, stod dem så nära. Min lillebror och jag satt ihop, varje dag. Han var två år yngre än jag. Var det nån som visste nåt om mig så var det han. Hur mycket jag än hade ställt till det så kunde jag alltid ringa honom och han fick allt att kännas bättre. När nån försvinner som du suttit ihop med, det gör ont.

"Jag kommer från ett varmt och kärleksfullt hem. Det var en sago-dröm här ett tag."

V i går vidare genom barndomskvarteren, passerar Timmermansgården där hon brukade gå till fritidsgården "Timmis". Där fanns schyssta och engagerade ledare och pingisturneringar. Det hände att hon vann.

Däremot var hon sämre på schack.

– Det var aldrig min grej. Det var schackmatt och sen försvann jag.

Hon går runt hörnet av tegelbyggnaden och pekar ut stället där de brukade tjuvröka. Nu är det en förskola här. Hon berättar att hon jobbat några år på förskola förut. Och när hon var barn lekte de i varenda lekpark på Södermalm. Hon var ett energiskt barn.

– Vi brukade springa runt här på gatorna och samla småmynt till kebab. Det är ju de här gatorna man gick. Jag älskar Söder, det är mitt happy place. Det har alltid varit hemmaplan.

Ändå har Söder blivit infekterat för henne, eftersom hon har hållit till här som bostadslös också.

– Här finns en blandad kompot trasiga människor. Det är komplext som fan just nu, för här går alla. Jag försöker välja mina steg rätt för att inte krocka ihop med vissa människor, för det skulle inte göra mig helare.

Men det finns många fina minnen här. Hon skrattar till när hon berättar om familjens "galna collection av husdjur". Chinchilla, grön leguaner, ormar, geckoödlor, sköldpadda, kakadua och hamster. Hund också såklart som de gick promenader med i Tanto. Och dansmöss som var mat till ormarna.

– Det var brorsan som fick mata dem. Jag var för blödig tyckte mamma. Hon sa att jag skulle hinna bli kompis med mössen, ge dem namn som putte och snutte och då skulle vår ormkompis svälta ihjäl.

Det hände också att hon tog med skadade djur hem. Som den lilla fågeln som hon döpte till Susus.

– Han kunde inte flyga. Jag grävde upp maskar för att ge honom och lät honom bygga upp musklerna i vingarna så att han skulle kunna flyga igen.

Det kunde han en dag. Familjen skulle åka till Grekland och hennes kompis skulle vara fågelvakt. Det var inte bara deras plan som lyfte den dagen – Susus rymde.

– Min lilla gulliga fågel. Han kom aldrig tillbaka.

E n bit bort ligger Mariaskolan där Nadja Ählström började i tredje klass. Från att hon var 13 år har hon "bytt skolor över hela landet". Från Skellefteå ner till Skåne.

– Jag har rest Sverige runt med SiS.

Statens institutionsstyrelse. Där hamnade hon ►►►

Om skrivande

■ **Nadja Ählström har skrivit dikter sedan hon var nio år. Det började med en skoluppgift där hon skrev om noshörningen Nelson på Kolmården. Därefter har hon fortsatt att dikta genom livet.**

■ **Hon hade en stor samling texter, hade sparat varenda dikt, men allt försvann när hennes lägenhet brann upp 2023. Efteråt hamnade hon i en djup skrivsvacka. Nu skriver hon nästan varje dag igen.**

■ **Under intervjun skrev hon två dikter som finns på sidan 30 i tidningen, om när vi stannade till på ett café och den andra med titeln "Kyrk-klockorna".**

Om att sälja Situation Sthlm

■ Nadja Ählström började sälja tidningar i december 2023, när hon hade "ingen-ting". Hon saknade försörjningsstöd och att bli säljare var en räddning ekonomiskt.

■ Hon behövde inte längre göra "dåliga handlingar" för att klara sig. Om hon inte sålde tidningen tror hon att hon skulle hamna i värre problem igen.

■ Tidningsförsäljningen ger henne "en jäkla massa" på flera plan. Det är socialt och roligt att träffa alla olika människor som handlar av henne.

Som barn lekte hon i varena lekpark på Södermalm. Hon är fortfarande lekfull, häromdagen åkte hon en lång rutchkana som hon var lite för stor för men "smushade" igenom som en "jävla marshmallow".

något år efter att drömmen hade tagit slut. Föräldrarna skilde sig när hon var tolv år, det var infekterat och hon tog det hårt.

– Då började min depression och jag stängde inne mina känslor. Jag slutade gråta. Det kan man inte tro i dag när jag typ inte kan sluta gråta.

Det blir också många skratt eftersom Nadja Ählström är som hon är: rolig, impulsiv och spexig framför kameran. Hon har nära till känslorna, men som nybliven tonåring kom känslorna ofta ut som ilska.

Hon berättar att hon blivit "kicker", att det var en anledning till att hon hamnade innanför Statens institutionsstyrelsens väggar.

– Det var inget fel på vårt hem, det var fel på mitt humör. Men man såg inte depressionen och hjälpte mig med den. De såg inte att jag var arg för att jag var ledsen. Så var inte deras analys.

Hon var utåtagerande och visste inte hur hon skulle hantera det, men det ställdes inte diagnoser på samma sätt då.

– Jag har inte adhd på pappret. Att vara ett barn som syns och tar plats var inte ett plus i skolan, inte som tjej. Vissa grejer är okej att göra som kille, men om en tjej gör samma sak är det inte bra. Pojkar ruffar och buffar på varandra, det finns tjejer som också gör det. Men tjejer ska vara lugna, trevliga

och snälla. Fogliga och harmoniska. Det var inte jag.

Hon kom till det första LVU-hemmet när hon var 13 år. Fler skulle det bli. I över fem år var hon inlåst. Ibland fick hon hälsa på hemma och emellanåt rymde hon från SiS.

– Man vill ju inte vara inlåst. Vi fick ju sitta i isoleringar också. Vid ett tillfälle fick en i personalen också göra det, säger hon, skrattar åt minnet och förklarar:

– En kille ropade på mig: "Hjälp mig med att få in honom i isoleringscell!" Jag sprang dit och vi puttade in honom. Då fick han känna på hur det var, för det var han som slängde in alla barnen i isolering. Han fick sina berömda tolv minuter där, vi fick ett dygn på isoleringen för vad vi hade gjort. Men det var det värst.

Hon berättar att de utsattes för mycket skit på SiS-hemmen, men att det inte syntes utåt.

– Att isolera 12-14-åringar som är deprimerade och ledsna... Det fanns ingen trygghet där. Om du inte hittade nån som du klickade och bondade med, men det var ovanligt eftersom de flyttade på en hela tiden.

Efter fem år var Nadja Ählström på rymmen, igen. Hon var efterlyst och höll sig borta i ett halvår. Var höll hon hus?

– Bara Gud och jag vet. När jag fyllde 18 år ringde de upp min mamma och sa: nu släpper vi henne.

Hon tycker att livet blev bra när hon fick komma hem igen.

– Min mamma är en väldigt närvarande mamma, har alltid varit det. Vi är väldigt familjära och månar om varandra. Jag, min mamma, syster och brorsor har alltid varit tajta.

Men åren på SiS-hem fick konsekvenser och hon hade fått problem med auktoriteter.

– Och dessutom: en gång stämplad alltid stämplad.

Kanske är det så att hennes egna tonår, i kombination med de senaste åren i hemlöshet och livet på gatorna, har gjort att hon ser på omgivningen med andra ögon. Vid ett par tillfällen har hon upptäckt tonårstjejer i kris när andra människor bara passerat förbi. Hon minns särskilt en tjej som satt själv i en busskur. Runtom föll ett spöregn.

– Jag satte mig bredvid. Hon var helt bruten och hyperventilerade.

Tjejen berättade att hon var 15 år, saknade vänner och var utfrys i skolan.

– Hon sa att hon inte ville leva, att hon kommer att ta livet av sig. Jag sa att det ska hon inte, not on my watch. Nu hade hon träffat Nadja och nu skulle vi gå.

Tillsammans började de i lugn takt gå genom regnet åt det håll 15-åringens hem låg. Under promenaden frågade Nadja Ählström hur hon hade det hemma och hur det gick i skolan.

– Jag sa också: du är 15, du är på väg att bli kvinna, det är en känslig ålder. Vi pratade hela vägen.

Mötet berörde henne mycket, särskilt eftersom hennes egen dotter är i samma ålder.

I huset med det blå valvet nära Södra station bodde Nadja Ählström från att hon var nio år med sin familj. Under flera år var det en bra tid i livet för henne och allt ser nästan likadant ut nu som då.

Nadja Ählström var 25 år och hade gjort tre graviditetstester. Alla vare negativa – hon var inte gravid. Men kroppen kändes annorlunda.

– Jag trodde att jag hade infektion i tutterna.

Men så tog hon ett till test. Den här gången blev det positivt och panik. Strax efter gjorde hon ett ultraljud och barnmorskan tittade på skärmen och utbrast: oj oj oj.

– Vad är oj för? Jag tog tag i skärmen och svängde på den åt mitt håll. Där låg en unge i fosterställning som sparkade och gjorde bubblor med munnen.

Hon var redan i sjunde månaden. Barnmorskan frågade vad hon kände nu.

– Jag kände bara: finns det en stoppknapp? Finns det

”Att vara ett barn som syns och tar plats var inte ett plus i skolan, inte som tjej.”

en stoppknapp?! Jag var inte redo att bli mamma. Jag var också singel och hade en annan idyllisk bild av hur min familj skulle se ut när jag blev mamma.

Barnmorskan sa att det går att adoptera bort barnet, men det var inte ett alternativ för Nadja Ählström. Nu hade hon tio veckor på sig att, som hon säger, ”gravidisera sig” och förstå att hon skulle få ett barn innan det var dags för barnet att komma. Hon hade bra stöd av sin mamma. När värkarna startade var det hon som följde med till förlossningen och det var hemma hos henne de bodde sedan.

– Jag hade alltid varit jätteduktig med mina kompisars barn, men när jag fick ett eget litet barn var jag livrädd.

Efter nästan ett år flyttade hon och dottern tillbaka till hennes lägenhet, tre stationer bort.

– På mamma lät det som att jag skulle flytta till Kiruna och att hon bodde i Tjottohamas. Ni får komma hit när ni vill, sa hon. Men mamma, jag ska bara sex minuter härifrån med tunnelbanan.

I åtta år levde hon och dottern tillsammans. Sen säger hon att hon inledde fel relation och fick en orosanmälan på sig.

– Det finns inget som gör ondare än när socialen tar ditt barn. Inget.

Därefter har dottern varit placerad och de har haft regelbundet umgänge.

– När hon var yngre gick vi till parken, åt glass och lekte. Jag är ingen tråkig mamma, jag är en sån som åker allt på Gröna Lund. Jag har skött varenda umgänge. Till och ►►►

Som ung brukade hon gå till fritidsgården ”Timmis”, spela pingis och hänga med vänner. Hon slänger upp benet på ett räcke och berättar att så brukade de stå och stretcha, för att kunna sparka högst på kickboxningen.

På trappan vid S:ta Maria
Magdalena kyrka skriver Nadja
Åhlstöm en dikt om dem hon
saknar, som inte längre finns.
Promenaden över kyrkogården
väckte känslor och hon stannade
till en stund vid minneslunden.
Dikten finns på sidan 30 under
"Med egna ord".

*"När tåget har varit
försenat eller att
socialen har bokat
in mig på fel tåg, så
har jag ändå åkt för
att få 17 minuter att
krama min dotter."*

med när tåget har varit försenat eller att socialen har bokat in mig på fel tåg, så har jag ändå åkt för att få 17 minuter att krama min dotter.

Främsta målet i dag är att sammanföra den familj hon har kvar. Att bygga upp ett hem så att dottern kan komma hem.

– Hon fyller 15 så hon kan välja. Om jag sköter mina kort rätt så är hon hos mig snart igen. Det skulle kännas...wow! Åtta år för sent, inte en minut för tidigt. Det är en stark drivkraft för mig. Jag har försökt få tillbaka henne tidigare. Varje gång jag har varit nära händer nånting, som när det brann.

Larmet till SOS kom in 01.38 en septemberratt 2023. Det brann i Nadja Ählströms lägenhet.

– Det gick fett fort. Då går man ju bara in för att rädda liv. Jag drog ut i porten och började plinga på dörrar för att få ut folk och skrek att det brinner. 40 personer evakuerades. Den enda som blev riktigt illa däran var jag.

Hon drabbades av panik och sprang in i lägenheten igen och var nära att brinna inne. Tre dagar senare vaknade hon upp på intensivsen.

– Jag vaknade upp till ingenting. Jag hade inte ens kläderna på min kropp kvar. Det handlade inte bara om saker och affektionsminnen, det handlade om allt jag byggt upp genom hela livet. Där brann de flesta möjligheterna i mitt liv upp.

Efter 19 år med första handskontrakt blev Nadja Ählström hemlös. Det saknades hemförsäkring och hon fick inte hjälp av socialtjänsten. Hon hade ångestattacker och försökte döva sin smärta.

– Jag hamnade på gatan. Jag har sovit i portar och källare, men också haft turen att ha några kompisar där jag kunnat sova på soffan.

En tid innan branden jobbade hon på SHIS, som är Stockholms stads bostadssociala resurs.

– Där finns boenden för människor som är utsatta och i samma situation som jag själv befann mig i. Nu hängde jag

mellan två stolar, i ett moment 23. För moment 22 fanns inte. Jag var på ruta nada.

Hon berättar att socialtjänsten erbjöd henne rum på hotell. – Ett lösshottell. Det var alltså invaderat av löss. Jag ville inte in där. I flera månader levde jag utan försörjningsstöd och gjorde dumheter för att överleva.

När Nadja Ählström klev in på Situation Sthlm i december 2023 hade hon ”ingenting”.

– Inte ett skit, mer än skit. Att sälja tidningar blev min räddning ekonomiskt. Jag kände inte längre att jag behövde göra dåliga handlingar för att klara mig.

Hon tror att hon skulle hamna i värre problem igen om hon inte sålde Situation Sthlm.

– Då skulle jag bli den jag inte vill vara. Det handlar om att överleva. Man snattar till exempel inte en matbit i affären för att man tycker att det är kul, det gör man för att man är hungrig och måste.

Sedan ett par veckor tillbaka har hon flyttat in på ett stödboende. Men där känner hon att hon vill ”fly fältet”. Hon är inte där mer än nödvändigt. Kliver upp, äter frukost, duschar, går ut, säljer tidningar och kommer tillbaka för att sova. Hon har knappt en pryl på rummet.

– Det är ingen bra miljö för mig där. Det är så många människor som har psykiska problem. Den ena snurrar här och den andra snurrar där i korridoren och nån pratar med spöken. Jag känner mig så jävla normal i jämförelse. Det är precis de problemen jag inte vill ha. Men soc vill se att jag klarar av att hantera en lägenhet.

Vi har passerat förbi Mariatorget där hon brukar sälja tidningar och börjar gå in på S:ta Maria Magdalena kyrkas gård. Det finns en trappa där vi kan ta bilder. Hon stannar till.

– Menar ni att vi ska gå över kyrkogården?

Hon börjar snart gå igen, säger att vi lika väl kan fortsätta nu när vi börjat. Hon lägger till ett ”Fan, Angelo!” för sig själv, namnet på en av hennes bröder. När vi kommer fram till minneslunden ber hon om att få stanna till en stund i tystnad. Tårarna kommer igen.

Trappan är precis bredvid och hon sätter sig i den. Plockar fram sitt block och skriver en dikt till dem som är saknade, om att hon tänker tillbaka på när de var små och gjorde hyss.

– Jag försöker plåstra ihop det som hade gått sönder i mitt liv. Jag har bett om hjälp och traumabehandling. Lider av kraftig panikångest och ibland känns det som att det är vägens slut. Ändå är det ju inte det. Jag har ett barn jag kämpar för. En familj jag kämpar för. Min syster och min mamma som alltid har stått vid min sida. De är min bubbla som jag är så glad för. Den har inte gått sönder. Det betyder mycket, det är viktigt att ha människor. ■

Nadja Ählström

■ **Född: 1985 i Stockholm. Bodde sina första år i Vällingby.**

■ **Bor: Tillfälligt på stödboende. Hoppas på att få en lägenhet i framtiden.**

■ **Gör: Säljer Situation Sthlm, bland annat vid Mariatorget. Skriver också dikter och korta texter på sidorna ”Med egna ord” som hon ibland läser upp på Situation Sthlms Instagramkonto.**

”Det handlar om att överleva. Man snattar inte en matbit i affären för att man tycker att det är kul.”

Illustration av LO

KYRKKLOCKORNA

*Kyrkklockorna klämtar till, till fyra.
Vill inte men kan ej motstå att tänka på oss när vi var små
och gjorde hyss, men nu hör jag endast klockorna
och i mitt huvud hämtar jag tröst som inre röst.
Ni är så saknade Älskade.
Och här är jag själv och tänker tillbaka på när ni var här.
Nu är jag på kyrkogården själv.
Miss you.*

Nadja

TRE PÅ CAFÉ

**Ett två tre på café.
Vi sitter på café vi speciella tre.
Morotskaka med te, speciellt är det.
En juice och två koppar te.
Vi ska röra oss över Söder
där både systrar och bröder,
vann och kom upp sig.
Jag stod på sidan och såg ändå er färd ta slut.
Men vi som är här
får berätta för andra om er nu.
Allt vi har i våra sinnen.
Älskade minnen
som jag aldrig vill försvinner.
Miss you beloved.**

Nadja

EN DAM PÅ BUSSEN

I går då jag handlade mat tog jag bussen hem, den var fullsatt men den stannade för en gammal dam. Hon ville sätta sig där barnvagnar stod.

Först ser jag hennes blick åt alla håll, hon tittade om något säte var ledigt. Jag reste mig upp och sa "sitt här". Hon blev jätteglad så hon och jag satt bredvid varandra, vi började prata. Jag brukar inte fråga om åldern men jag gjorde det i detta läge. Tro mig eller ej, hon var född 1931. Kom och gick sakta in på bussen utan kryckor och käpp, helt otroligt. Hon pratade lite tyst. Berättade att hon kom från Grekland, en liten tant men väldigt vital. Vi hade en lång pratstund trots att det bara var två hållplatser. Hon var så snäll. Hennes bruna ögon lyste verkligen.

Jag träffar ganska ofta människor på tunnelbanor eller bussar. Jag är nog ganska social. I alla fall blev jag väldigt imponerad, 94 år skulle hon fylla i juli. Att vara född 1931 och vara så pigg i både kropp och själ gjorde mig imponerad.

Lena Freij

nytida

Vi gör världen lite bättre, en människa i taget

Nytida ger stöd till barn, unga, vuxna och familjer inom både funktionsnedsättning och psykosocial problematik. Vi finns här för dig, med över 460 verksamheter runt om i landet.

Läs mer om oss på nytida.se

JUNIOR

FILM
Stockholm
FESTIVAL

7-13 april 2025

Streama filmer gratis under
filmfestivalen för barn och unga
i hela Sverige!

Använd koden SITU25JR och hyr filmerna utan kostnad på
festivalondemand.se mellan 7-13 april.

Varenda stockholmare har klivit på dem. Kanske undvikit dem med A och gladeligen satt sin fot på dem med K. Det finns hundratusentals brunnslock i stan. De byts ut varefter till en ny standard som väger mindre, håller längre och har texten "Stockholm Vatten".

Text **Gerd Eriksson**

Foto **Magnus Sandberg**

Lä

A photograph of a city street scene. In the foreground, a circular metal manhole cover with a grid pattern is visible. The cover has the word 'AMSTERDAM' embossed on its outer ring. The main title 'Öppna locket på A' is written in large, white, bold, sans-serif font across the middle of the image, partially overlapping the manhole cover. In the background, a paved sidewalk leads to a street with buildings. On the left, a stone lion sculpture is visible. In the center, a pink sign for 'DIRTY COCO' stands on the sidewalk. To the right, a 'Currency Exchange' sign is visible above a storefront. People are walking on the sidewalk, and a blue banner hangs from a building in the distance.

Öppna locket på A

Våra ritualer kring
brunnslocken börjar
mattas av med nya
generationer som känner
att de inte behöver bli
dunkade i ryggen tre
gångar för att inte drabbas
av avundsjuka och olycka om
de trampar på en A-brunn.

Var 80:e meter finns det ett brunnslock i Stockholm. Eller en betäckning, som det heter på fackspråk. De är öppningar ner till ett 300 mil långt nät av dagvatten- och avloppsledningar.

– Ett brunnslocks värsta fiende är dubbdäcken. Tunga bussar sliter också på dem och de utsätts allmänt för både vridningar och mekaniskt slitage. Hur länge de håller beror på var de finns. Det är skillnad för ett brunnslock på Essingeleden jämfört med ett på en lugn villagata, säger Kenth Olsson som är enhetschef på Stockholm Vatten och Avfall.

Det pågår en generationsväxling av brunnslock i Stockholm. Teknikerna på Stockholm Vatten och Avfall har i gott samarbete med tillverkarna i Norge tagit fram ett brunnslock som både har bättre funktion, livslängd och som är betydligt lättare att handskas med.

– Vi har bättre brunnslock än övriga Europa. De nya locken väger bara 30 kilo och är gjorda i segjärn. Och locket har en packning runt om som gör att det inte klappar lika lätt. De äldre locken väger 60 kilo, säger Kenth Olsson.

På nyare brunnslock är det en bild av Stockholms skyddshelgon S:t Erik. Kenth Olsson menar att det är en identitetsbyggare samtidigt som det förgyller stadsmiljön. I takt

”VÅRA RITUALER KRING BRUNNSLOCKEN KALLAS MAGISKA TEKNIKER OCH VAR ETT SKYDD MOT DET OKÄNDA.”

K står för kärlek, om man är skrockfull. Annars betyder det kombinerat avlopp.

GERD ENKSSON

med att gatorna renoveras med ny asfalt kommer de äldre brunnslocken med bokstäver att försvinna. Då blir K-brunnar sällsynta. Ett K som står för kombinerat avlopp.

Eller för kärlek, om man är skrockfull. Vi vet ju att K-brunnar får oss att tänka på den man är kär i, att man ska stå på dem och pussas eller att de ger tur när man går på dem. A-brunnar däremot kan stå för både avbrott, otur, avundsjuka och olycka. Kliver du på en A-brunn behöver någon dunka dig i ryggen tre gånger för att motverka det.

FAKTA BRUNNSLOCK

DE NYA

- Diameter: 600 mm
- Höjd: 35 mm
- Vikt: 30 kg
- Material: stegjärn

DE GAMLA

- Diameter 600 mm
- Höjd: 35 mm
- Vikt: 60 kg
- Material: gråjärn

90%

av järnet i brunnslocken kommer från återvunnet järn.

På Nordiska museet anser man att brunnslocken är så kulturhistoriskt intressanta att de redan i slutet av 1990-talet såg till att införskaffa ett A-lock och ett K-lock till sina samlingar.

– De är sparade till eftervärlden för att det är folklore. Våra ritualer kring brunnslocken kallas magiska tekniker och var ett skydd mot det okända i en äldre folklig nordisk föreställningsvärld. Precis som att spotta tre gånger när en katt går över vägen för att

Kentth Olsson på Stockholm Vatten och Avfall visar hur man använder en locköppnare. Brunnslöcket finns på deras lager i Ulvsunda. Här syns tydligt det djupare mönstret på de nya locken.

**”LOCKET HAR EN
PACKNING RUNT
OM SOM GÖR ATT
DET INTE KLAPPRAR
LIKA LÄTT.”**

skydda sig mot ondska eller lägga mandel i gröten i hopp om att bli gift, säger Jonas Engman som är etnolog och intendent på Nordiska museet.

Han säger att de magiska teknikerna var vanligt förekommande i bondesamhället och hängde med när vi urbaniserades och flyttade till storstäderna och fick vattenledningar och avloppssystem.

– Underjorden har alltid varit ett klassiskt motiv i de magiska teknikerna. Laddningen kring brunnslocken kan ha att göra med att de var en öppning till det okända som fanns under.

Han berättar också att brunnslock till en början kallades manluckor, som på en båt. Kanske för att folk ville kalla dem något de var bekanta med. ►►►

Tio konstnärer fick i uppdrag att göra hundra brunnslock när Stockholm var Europas kulturhuvudstad 1998. De placerades ut på gågatorna i city. Locket Carpe diem nedan är gjort av konstnären Tove Adman.

Hur länge kommer de magiska teknikerna runt brunnslocken leva kvar?

– Jag tror att det håller på att mattas av. Nästa generation använder inte staden på samma sätt som till exempel vi födda på 60-talet gjorde. Vi rörde oss ute på gatorna hela tiden.

De två brunnslocken i Nordiska museets ägo är till vardags magasinerade på hemlig ort. Ett är med i deras utställning "Tidsvalvet", en utställning för barn där de kan uppleva hur det är att vara barn från 1870-talet och framåt.

Kenth Olsson på Stockholm Vatten och Avfall berättar att det första vattenverket låg vid Skanstull och byggdes 1861. Innan dess var det lokala brunnar och dricksvattenfontäner som gällde. Och först 1934 byggdes stadens första avloppsreningsverk i Åkeshov. Innan dess hade latrin, smutsvatten och annat avlopp släppts ut i både Mälaren och Saltsjön utan rening.

För att lyfta ett brunnslock krävs en speciell locköppnare. Ett långt spett med en slags

tvåtandad gaffel på tvärs längst ner. De sätts i hålet i locket, sen är det hävkraft som gäller. Locken öppnas när det är avloppsstopp och ett rör behöver spolas och rensas eller när rören inspekteras.

– När man stänger locken använder man samma verktyg. De nya locken har låsarmar

”PÅ EN BILVÄG KANSKE LOCKEN HÅLLER TRE ASFALTS-CYKLER, PÅ EN TROTTOAR HUNDRA ÅR ELLER MER.”

FÖRKORTNINGAR PÅ BRUNNSLOCK I STOCKHOLM

D – Dagvatten (regnvatten)

FV – Fjärrvärme

G – Gas

Tele – Teleledning

A – Avlopp

A Sandfång – Avlopp med sandfång

K – Kombinerat avlopp

DÄRFÖR BOKSTÄVER

■ Förr var det tvunget att vara bokstäver på brunnslöcken för att Stockholm Vatten och Avfall skulle veta vilken typ av ledning det var under locket. I dag använder de digitala kartor.

och en slags klickfunktion. Det funkar också att hoppa på dem som avslutning, säger Kenth Olsson.

Han berättar att de nya locken har ett mer aggressivt halkmönster, som är högre än på det gamla locket. Och den nya generationen av brunnslöcken, som Stockholm Vatten och Avfall var med och utvecklade med normmännen, prövades allra först i Stockholm eftersom det är den största trafikplattformen i Norden.

Brunnslöcken byts ut när det är dags att asfaltera om en väg, det vill säga var åttonde till tionde år, en så kallad asfaltscykel. Men de nya locken håller mycket längre, enligt Kenth Olsson.

– På en bilväg kanske det håller tre asfaltscyklar, på en trottoar hundra år eller mer eftersom det inte är några dubbdäck som sliter på det.

Brunnslöcken tillverkas på gjuterierna Ulefos och Furnes i Norge, tidigare var det i Alvesta och Tierp. Den uppmärksamma har säkert sett de namnen på brunnslöcken.

På varje lock står det också på ringen runt hur mycket tyngd de tål. Klassificerat i en standardskala med bokstäver från A till F. Där A är brunnslöcken för gräsmattor och gångvägar och F för flygplatser. För lock som ska ligga på gator där det kör bilar och lastbilar är det klass D som gäller. Det locket ska klara 40 ton, de på Stockholms gator klarar lite mer ändå, nämligen 56 ton.

Stockholm har som sagt stadens skyddshelgon S:t Erik på locket, men i andra städer

kan det vara dikter, kommunens logga eller stadsvapnet. När Stockholm var kulturhuvudstad 1998 fick tio konstnärer göra egna brunnslöcken.

– Några av dem finns på vårt lager i Ulvsunda, säger Kenth Olsson.

På lagret finns också nya brunnslöcken. Sammanlagt ett hundratal ton, tror han. De ligger prydligt travade på lastpallar och hämtas ut med truck när det är dags. Men de är lite rostiga.

– Det är bara på ytan och försvinner efter ett tag. Förr lackerades locken på gjuteriet innan de kom hit, så att de fick en slags beläggning. Men för att minska användandet av kemikalier har vi slutat med det. Jag tycker att den rostfärgade ytan ger locken ett vackert patinert uttryck i gatumiljön, säger Kenth Olsson.

Två olika brandposter som Stockholm Vatten och Avfall har sparat när de plockats upp ur gatan. Den till vänster är från 50-60-talen, den till höger ännu äldre.

När det är extra viktiga statsbesök i Stockholm behöver vissa brunnslöcken svetsas igen – av säkerhetsskäl. Som när Obama var här. Då gick Stockholm Vatten och Avlopp tillsammans med Säpo först och lyfte på alla brunnslöcken inom ett område runt Grand Hotel för att se att det inte fanns sprängmedel eller annat i brunnarna. Sen svetsades de igen.

– Det var flera hundra lock. Vi skär upp dem med en rondellmaskin när det är klart. Så kan det vara när det är statsbesök.

Det finns brunnslöcken som tittar upp någon ur också. Som konstverket "Humor" av KG Bejemark från 1970 där en arbetare lyfter på ett brunnslöcken. Enligt Stockholm Konst sägs det att skulpturen en gång prisades i sovjetisk television som exempel på utmärkt socialrealistisk konst. Mannen som tittar upp ur locket är Hasse Alfredsson.

Skulpturen stod vid Nybroplan i många år, sen flyttades den till Peter Myndes backe vid Slussen. I maj förra årets togs den bort. Brunnen var ständigt fylld med skräp och grus och det blev för mycket att underhålla. Det fanns också en risk för att verket skulle skadas.

– Vi arbetar med att hitta en ny plats till konstverket, säger Beata Holmberg som är konstintendent på Stockholm Konst.

Kenth Olsson på Stockholm Vatten och Avlopp säger att folk som bor nära ett brunnslöcken brukar ringa och klaga om det klappar eller om det luktar illa.

– I 98 procent av fallen fixar vi det inom åtta timmar, oavsett om det är dag eller natt, säger Kenth Olsson. ■

Forskning. Därför skulle injektionsbrukare använda brukarrum.

Vill slippa stress, skam och död.

MÄNNISKOR SOM INJICERAR droger skulle använda brukarrum om det fanns i Stockholm. Ett brukarrum med sjukvårdspersonal skulle innebära trygghet, men främsta anledningen skulle vara att undvika stress när man injicerar och skammen att andra människor kan se dem. Det visar en färsk ännu opublicerad studie som gjorts vid Stockholms sprututbyte, av forskare vid Karolinska Institutet och Beroendecentrum Stockholm.

– Studien visar också att man med brukarrum skulle nå de mest riskutsatta. En majoritet har instabilt boende, har injicerat i offentliga miljöer och har erfarenhet av överdoser, säger

psykiatrijuksköterskan och forskaren Elin Holmén.

219 personer som besöker sprututbytet har svarat på enkätundersökningen och 11 har deltagit i djupintervjuer. De har svarat på hur deras miljö ser ut och framför allt: skulle de gå till ett brukarrum om det fanns. Och varför?

– En klar majoritet skulle gå dit – 72 procent. Den vanligaste anledningen var för att undvika stress när man injicerar. Det är kopplat till att vara ute i offentlig miljö, vilket upplevs som är stressigt och ohygieniskt. Man kände också en skam över att bli sedd ute, säger Elin Holmén.

Elin Holmén

Studien visar att 64 procent har erfarenhet av överdos av opioider. De var också mest benägna att svara att de skulle använda brukarrum om det fanns. Likaså de som svarade att de har injicerat på någon offentlig plats den senaste månaden.

Många uppgav att en anledning att använda brukarrum var för att de inte vill utsätta andra för risken att behöva se dem injicera.

– Man tänkte från andra personers perspektiv och vill visa hänsyn. De såg att det skulle vara bra för samhället och inte bara för dem som individer. Jag tycker att det var lite förvånande och rörande på nåt sätt att det

gick före skydd mot infektioner och överdoser.

En kvinna svarade: ”Jag tror att det vore bra för ’normala människor’ om det fanns ett brukarrum, så att de inte behöver se oss i offentliga toaletter och portar. Ibland måste jag bryta mig in någonstans, bara för att injicera, och plötsligt är jag skyldig till två brott.”

Det fanns ingen skillnad mellan kvinnor och män när det gäller viljan att gå till brukarrum, däremot skiljer sig svaren lite om varför de skulle det.

– Det var ännu viktigare för kvinnor att inte bli sedd ute av andra personer när de injicerar. En annan skillnad var att kvinnor såg brukarrum som en säker miljö från våld. Kvinnorna är väldigt våldsutsatta, speciellt när de brukar droger i offentlig miljö och kanske är ensamma.

46 procent av kvinnorna uppgav att brukarrum skulle innebära skydd mot övergrepp. En kvinna svarar: ”Om det fanns ett brukarrum med personal, då skulle jag inte behöva känna mig rädd för att bli rånad eller våldta-

JOHAN NILSSON/TT

I Danmark har man haft brukarrum i Köpenhamn sedan 2012.

”Det var lite förvånande och rörande på nåt sätt att det gick före skydd mot infektioner och överdoser.”

gen eller utsatt för våld. Det har hänt mig många gånger för att jag har varit så påverkad. Jag har inte kunnat röra mig, eller har varit i en oskyddad miljö.”

Fler uppgav att de skulle känna sig tryggare i en kontrollerad och hygienisk miljö där det fanns personal. Om risken för överdos säger en man i studien: ”Jag skulle känna mig mycket säkrare i ett brukarrum. Nu måste jag förlita mig på att människor som råkar gå förbi ringer en ambulans.”

Elin Holmén hoppas på att nå ut med forskningsstudien till allmänhet och politiker.

– Resultaten påvisar att det finns behov av brukarrum och att de som har störst behov skulle gå dit. På Sprututbytet finns det inte i dag möjlighet att ge dem en trygg miljö att injicera på. De får verktyg men man ger dem inte nästa steg. Det är bättre för dem

att gå in i en ren sjukhuslokal där det finns sjuksköterskor än att de ska gå till en offentlig toalett. ■

STUDIENS RESULTAT

- 72 procent skulle gå till ett brukarrum om det fanns.
- 58 procent har amfetamin som huvuddrog. 32 procent opioider. Resterande använder båda eller annan drog.
- 60 procent har injicerat i offentlig miljö den senaste månaden.
- 64 procent har erfarenhet av överdos, varav 35 procent det senaste året.
- 33 procent har haft en injektionsrelaterad infektion.
- 53 procent har en instabil boendesituation.
- 28 procent skulle inte, eller kanske, gå till ett brukarrum. Främsta anledningen var att de har en trygg plats att injicera på, oftast i det egna hemmet.

”Jag vill inte störa allmänheten”

Situation Sthlm-säljaren Marilyn Winter brukar besöka sprututbytet och har deltagit i forskningsstudien.

Om det öppnade ett brukarrum, skulle du gå dit?

– Ja, om jag fortfarande är aktiv så skulle jag definitivt det. För man vill inte störa allmänheten. Jag vill absolut inte att barn ska behöva se sånt här. Och sen så är det för tryggheten, att det finns vårdpersonal. Det finns professionell hjälp att få. Så absolut.

Har du besökt nåt

MARILYN WINTER

Marilyn Winter, Situation Sthlm-säljare

brukarrum när gång?

– Ja, i Köpenhamn. Det var bra. Jag tycker den danska narkotikapolitiken är mycket mer human än den svenska. Här slår man bakut och tycker inte att det ska finnas sprututbyten eller

brukarrum för att det skulle uppmuntra folk att använda droger. Men det är ingen som tänker ”äh, det finns ett sprututbyte, nu ska jag bli narkoman”. Det är inte så det funkar. Det hjälper mot infektioner och smittspridningar och mera.

Hon tycker att brukarrum i Stockholm vore bra både för dem som injicerar droger och för andra.

– Att blunda för ett problem får inte det att försvinna. Att ha brukarrum, det är att ta hand om ett problem i stället.

FRÄLSNINGSSARMÉN

Frälsningsarméns gäster har fotat vardagen

Ett antal personer som brukar besöka Frälsningsarméns Sociala center utrustades med kameror för att under några månader fotografera sin vardag. Resultatet blev en utställning med foton utifrån temana ”Stockholm”, ”Färgstark”, ”Kärlek” och ”Vänskap i Hornstull”.

Claudio, en av utställarna, valde att fota kring Stockholms slott, eftersom det är en miljö långt ifrån hans egen. En av bilderna är ett porträtt av honom själv, där han bär krona. På en annat foto är motivet fåglar nedanför slottet.

– Fåglar ville jag fotografera för att de är så fria. De har förmågan att lyfta och få perspektiv, det har

jag önskat många gånger med mina problem, säger han.

Socialpedagogen Sandra, som är ansvarig för projektet, uppger att den största utmaningen inledningsvis var att få dem att tro på att deras vardag är intressant nog att skildra.

Just nu hänger bilderna på Sociala centret där gästerna som lever i hemlöshet, missbruk och annan utsatthet kan ta del av utställningen.

– Nu ska bilderna hänga en tid så att alla våra gäster får titta på dem innan fotograferna får hem sina alster, säger Sandra, men hon hoppas att projektet kan återkomma i någon form framöver.

Mässa för unga om psykisk ohälsa

Fountain House Stockholm samlar under en dag olika verksamheter som arbetar med stöd till unga vuxna. Unga vuxna mässan den 3 april har temat psykisk ohälsa och riktar sig till personer mellan 16-30 år som bor i Stockholm.

Fountain House vill informera

om vilket stöd som finns och hjälpa unga att hitta det som passar dem utifrån olika behov och livsfrågor, till exempel daglig sysselsättning, att hitta arbete, samtalsstöd, få hjälp med ekonomi eller komma ur ensamhet och in i en gemenskap. Mässan är gratis.

2 196

personer i Stockholm är hemlösa, enligt stadens senaste kartläggning som utfördes under ett dygn i september 2024. Det är en minskning med 332 personer och 13 procent jämfört med förra kartläggningen 2022.

72

procent av de 2 631 personer med skadligt bruk och beroende, som är aktuella inom stadens socialtjänst, är män.

ORD FRÅN GATAN

”I samma ögonblick som urnan bröt vattenytan så ljud mistluren.”

Joakim Säbom, på sidorna Med egna ord #195 2013. Om att ta farväl av pappan Sigge Nyström. Han hade ”äkt på de sju haven”, så urnsättningen skedde i Östersjön från kryssningsfärjan Rosella.

HALLÅ

Lägesrapport från en säljare

NOSSIO NYHO

Mustiga Mauri Hermundsson testar på att vara Situation Sthlm-säljare, vilket kommer att sändas i hans Youtube-kanal.

Köparnas svar på säljarnas tack-sms för Swish-köpet

”Tack för att du alltid ger ett sådant glatt bemötande. Att stanna till hos dig i den stressiga morgonrusningen på Uppsala central gör morgonen trevligare.”

”Du sa att du skrivit två dikter i tidningen. Jag läste precis dina dikter. Wow, så begåvad du är!”

”Jag är så sällan i Stockholm City och hade nästan glömt Situation Sthlm. Nu har jag läst hela tidningen och blev så glad över den höga kvaliteten.”

”Har just läst ut tidningen med stor behållning. Sitter på tåget på väg till min 85-åriga pappa. Kommer lämna tidningen till nästa passagerare.”

Alla svar förmedlas till respektive säljare.

Säljaren Emelie tackar för köpen den här månaden och ser fram emot nästa månads försäljning.

”Man pratar för lite om hemlöshet”

Youtubern Mauri Hermundsson aka ”Mustiga Mauri” säljer tidningar när han byter liv med Situation Sthlm-säljaren Cari Biström för en dag.

Varför ville du byta dag med en Situation Sthlm-säljare?

– Jag tycker att hemlöshet är ett ämne man pratar om för lite,

framför allt att verkligen få följa med i vardagen. Dessutom känns det som en spännande kontrast att jämföra livet som hemlös med livet som bortskömd programledare i innerstan.

Hur var det att byta liv med Cari?

– Jag är mitt inne i det just nu, men jag kan konstatera att jag hittills har gått fler steg än jag gjort på flera år, min hälsoapp i telefonen har skickat flera förvånade notiser.

Har du lärt dig nåt särskilt i dag?

– Jag har insett att både fristående organisationer som er och staten tar mer ansvar än jag kanske trodde innan. Till exempel besökte vi precis en vårdcentral som bara är till för hemlösa. Det är fantastiskt att det finns!

Programmet sänds på hans Youtube-kanal ”Upprag: Mat” den 30 april.

MARIA HAGSTRÖM

Vårat
Gång

Köp årets matchtröjor på intersport.se
eller på Intersport Skrapan.

HAMMARBY
FOTBOLL

Företagsprenumeration

Med en företagsprenumeration hjälper du och ditt företag till att göra Stockholm till en bättre stad för oss alla att bo i. Vill ni också företagsprenumerera på Situation Sthlm och synas med er logotyp på den här sidan? Kontakta oss:

HERMAN SUNDGREN
Tel: 08-545 953 94
Mejl: herman@situationsthlm.se

ZBK

BOLIDEN

COOP
östra

FLOWY

Indutrade
Industrial Components

2
Kyrkornas Secondhand i T3by

3d0 arkitekter ab

Bonnier
Fastigheter

CWS CWS.COM

iiiriiiis
utvecklingscenter

L
Liberalerna

Abaton
PRODUKTION AB

BOBY
BOTKYRKABYGGEN

Daymi

HAMMARBY IF

investor

LIME TRAVEL
- SINCE 1995 -

adda
Ett företag inom SKR

BRANDKÖRETT
Brandkontoret

DANVIKSHEM

HANSA PROJEKT

LG

afa
FÖRSÄKRING

Brokerway

dina Dina Försäkringar

Hertz

JANKE
WIKHOLM

M Ekholms
konsultjänst AB

Akademikerförbundet SSF

BYGGMÄSTAREFÖRBUNDET
BF

DS
Smith

Hillgate
ADVISORS AB

inResonance
Always in Tune

m3 | BYGG

Akademikernas a-kassa

BYGGNADS

EM
EINAR MATSSON

STIFTELSEN OSCAR HIRSCHIS MINNE

MEMFIS

ALLBA

Capio

ERSTA
DIAKONI

HEMSÖ

ALLSERVICE

Miljöhuset
I STOCKHOLM AB

ANDERS
BODIN
FASTIGHETER

CASTELLUM

FASCHING

JÖRGENSENS RÖR AB

MIKAs
Etabl. 1986
STOCKHOLM

APHOS

CERTE REVISION

FAMILJEBOSTÄDER

hiQ

Kamasa-TOOLS
for the committed

MÄNNISKORÄTTSS-
ADVOKATERNA

Autoexpertern

CONNECTING CAPITAL

HRM
Affärsutveckling
Relationer med affärsförus

KEABGRUPPEN

NACKA STRAND DENTAL

AXFAST
UTVALDA LÄGEN

CHINA
TEATERN

FF Profilreklam AB

HUMAN CARE
Your Life. Your Way.

KERAMIKSTUDION
GUSTAVSBERG AB

netlight

BENGT
DAHLGREN

constantclean
CARWASH EQUIPMENT SINCE 1987

Flinks JÄRN

INDUSTRI / **VÄRDEN**

NOBLESS
MARIN

SARA APPELGREN

Utställningen på Färgfabriken öppnar den 5 april och pågår till 15 juni.

ROLAND PERSSON, KONSTNÄR:

”Jag har alltid dragits till det glömda, lite skavda”

Konstnären Roland Persson visar sina silikon-skulpturer i utställningen ”Being Mortal Hurts” på Färgfabriken. Den handlar om människans sårbarhet och naturens kamp för överlevnad.

KONST Stora salen på Färgfabriken är under våren vikt för Stockholmsbaserade konstnären Roland Persson. Han tycker att det är spännande att möta sina gamla tankebanor eftersom

utställningen famnar 25 år av hans arbete. Drömligt vackra skulpturer i silikon som också är lite skrämmande.

– Jag har alltid dragits till det där glömda, lite skavda som behöver hjälp. Det finns en fundamental sårbarhet i att vara människa och det lämnar spår i våra liv.

Hans tidigare verk handlar om barndom och inre trauma, de nyare om en skadad och förvanskad natur. Han vill väcka

tänkar om vår relation till vetenskap och hur vi förstår och förhåller oss till naturen och världen runt omkring. I hans drömlika värld klänger sig naturen fast vid liv trots mänsklig förstörelse.

Som jättenäckrosen Victoria Amazonica i det nygjorda verket ”Body of Medusa” där bladen är två meter stora med långa stjälkar som slingrar ut ur övergolvet. Det är både naturtroget och utomjordsligt, menar han.

Som en alien som tar över.

Han har gillat att använda sig av det som betraktas som låga material i sin konst såsom bubbelplast, kartonger och skräp. För snart tre decennier sedan bestämde han sig för att bara arbeta med silikon.

– Det är otroligt formbart. Samtidigt är det kladdigt och lite äckligt och det betraktas som ett otraditionellt skulpturmaterial.

ROLAND PERSSON VILL beskriva mänskliga tillkortakommanden, i verket ”Remorse from far away” från 2021 står en kaktus på en pall omgiven av en massa burkar med vatten – allt i silikon. Kaktusen har fått för mycket vatten. Eller har den kanske fått för lite vatten. Det är upp till betraktaren att avgöra.

– Den finns mänskliga försök att hjälpa. Men det är inte alltid den hjälp vi tänkt oss eller behöver. Det kan gälla både människor, växter och djur.

Han har också med ett skulpturalt ljudverk ”Here my Train Coming” från 2019, ett träd som delvis är inlindat med kuddar och madrasser. En vän till honom dog på ett tåg när Roland Persson var ung. Inget vet om det var självmord eller olycka.

I utställningen finns också drömrums. ”The Phenomenon of Materializing a Dream” från 2013.

– Det är flera olika rum av silikon där man ska ta av sig skorna och gå in, en helhetsupplevelse av materialet silikon.

Vid två tillfällen under våren har han visningar för att berätta om sina verk och arbetsprocessen.

GERD ERIKSSON

Intervjuboken
Var är papporna?
blir teater på Dramaten. Föreställningen "Papporna", med regi av Alexander Salzberger, bygger på Alexandra Pascalidou's intervjuer med 29 män som har erfarenhet av våld, kriminalitet och utanförskap. Det handlar om manlighet, relationer, klass och hämnd. Om mörker och sorg men också om stunder av lycka och hopp om förändring. "Papporna" har premiär 17 april.

ELISABETH TOLL

Bella Rune, gästcurator för "The Magic Power of the Needle".

GALLERIMAGNUS KARLSSON

Nålens magiska kraft

Nål och tråd har varit grundläggande verktyg i människans liv. På senare tid har de tagit allt större plats i samtidskonsten.

KONST I utställningen "The Magic Power of the Needle" har tolv konstnärer från olika länder utforskat synnålens magiska kraft. Där finns Inka-mönster som utsatts för digital sprängning, bilder på hjärtkirurgi där nål och tråd är livsviktigt, en rya som går att ta på sig och ett sidenbroderi från 1700-talet. Väggarna kommer att vara gjorda av snören och rep som löper diagonalt.

Det är konstnären Bella Rune som står för dem och hon är också gästcurator.

– Så mycket av historien kretsar kring yxan. Jag skulle säga att tråden är den viktigaste upptäckten.

Textila tekniker har tidigare förknippats med kvinnor, hantverk och det privata livet. Här blir de en plattform för politiska, historiska och sociala berättelser.

"The Magic Power of the Needle" öppnar på Kulturhuset Stadsteatern den 16 april.

GERD ERIKSSON

Monolog om maskrosbarn

TEATER Föreställningen "Ett Maskrosbarns Försvarstal" är en monolog om att växa upp med vuxna och ett samhälle som sviker gång på gång. Det handlar om skam, kärlek, utsatthet och hopp. Också om att vilja förstå och gå vidare.

Föreställningen, av teatergruppen De Profundis Teater, gör en miniturné i Stockholm. Den börjar i ABF-huset 28 mars, fortsätter till Nya Rågsveds Folkets Hus 31 mars och Folkkulturcentrum i Hjorthagen 1 april med efterföljande publiksamtal.

MARIA HAGSTRÖM

STAFFAN HELLSTRAND

Staffan Hellstrands Sommar

MUSIK Den 25 april kommer låtskrivaren och artisten Staffan Hellstrands album *Sommar*, hans första albumsläpp på fem år.

– Jag har ansträngt mig för att göra ett personligt och organiskt album. Det är massor av superba musiker och spännande ljudbilder, säger Staffan Hellstrand som själv producerat albumet.

I samband med releasen ger han sig ut på turnén "SOMMAR – Staffan Hellstrand, solo". 26 april spelar han på Södra Teatern.

MARIA HAGSTRÖM

50

förlag och kulturtidskrifter deltar i en utställning på Stockholm litteraturmessa på Kulturhuset Stadsteatern 12 april. Under dagen pågår författarsamtal på fyra scener.

I POJKARNAS SKOLVÄRLD

BOK Fredrik Zimmermann har forskat om hur man kan skapa bättre förutsättningar för pojkar i skolan, vilket han menar i slutändan gynnar både pojkar och flickor. I boken *Pojkarnas värld* undersöker han hur maskulinitetsnormer

påverkar pojkarnas hälsa och skolgång, och hur skolan kan bidra till förändring och en bättre framtid.

– Det finns till exempel ett mörkertal när det

gäller pojkarnas och mäns psykiska ohälsa och mäns tidigare död tas sällan upp i diskussioner om psykisk hälsa. Många drar sig för att söka vård för psykisk ohälsa

och studier visar att de som gör det kan få ett felaktigt bemötande, säger Fredrik Zimmermann.

Han betonar vikten av att undervisa om könsnormer och jämställdhet.

MARIA HAGSTRÖM

EMMANOEL

Polishåsten Utter fyller 25 år.

April 2000. Fittstim, livvaktsfasa och drottning Silvias yrsel och illamående

STJÄRNTV HAR installerat bredband i Viksjö i Järfälla, men det fungerar dåligt. Abonnenterna är arga och vill inte betala – spel laggar, datorer hänger sig och ibland går det inte ens att koppla upp sig.

Drottning Silvia är på bättringsvägen, yrseln och illamåendet har släppt. Man tror det berodde på malariatabletterna hon åt i samband med semesterresan till Brasilien tidigare.

Heaven, Sargasso, Penny Lane och Gröne Jägaren ligger i topp bland de krogar i stan som anmälts för olaga etnisk diskriminering.

Enligt Socialstyrelsen löper ensamstående kvinnor med barn 70 procent större risk att dö i förtid än mammor som lever med en partner. Alkoholrelaterade sjukdomar och självmord huvudsakliga orsaker.

Efter bitvis hårda interna diskussioner bland medlemmarna

väljs Jan Guillou till ny ordförande för Publicistklubben.

Det finns 21 500 lediga jobb hos Arbetsförmedlingen i Stockholms län, den högsta siffran sedan 1970. I Stockholms län är 2,6 procent av den arbetsföra befolkningen arbetslös.

En man skottskadas svårt vid ett värdetransportträn på Stockholms central.

Ulf Lundells brev till Karolina Ramqvist tas bort ur andra

upplagan av antologin *Fittstim*. I stället beskrivs brevets innehåll och några citat från det publiceras.

Harlem Globetrotters gör två uppträdanden i Globen samma dag.

HÄLSANS STIG RUNT Brunnsviken – invigd 1998 av kungen som promenerade sträckan till livvakternas fasa – är den längsta i länet med 12 kilometer.

Universitetsbiblioteket i Frescati stänger på söndagar. Eleverna missnöjda.

Polishåsten Utter – Sveriges äldsta och mest berömda polishäst och med stor sannolikhet världens äldsta aktiva polishäst – fyller 25 år. Och deltar i sin 457:e vaktparad till slottet.

Regissör Daniel Alfredson blir ny dramachef på SVT Fiktion.

En femtonårig pojke beväpnad med en bomb anhålls av polisen i hörnet Frejgatan och Dalagatan, på väg till ett planerat gängbråk i Vasaparken.

Ricardo Riveros fångar den första öringen som vägdes in på fisketävlingen i Strömmen. Den vägde 4,1 kilo.

Elsa Rennerfelt avlider, 104 år gammal. Hon föddes 15 mars 1896 som Elsa Hülpfers.

Enligt Förenings sparbankens undersökning är den genomsnittliga månadspengen för en tioåring 120 kronor, för en nittonåring 910 kronor.

ULF STOLT

2017 Skådespelaren och regissören Gösta Ekman avlider. Hans gravsten på Katarina kyrkogård – i samma rad som Cornelis Vreeswijk och Anna Lindh – är ett fönster med en fågel på fönsterbrädan.

1975 Västtyska ambassaden på Skarpögatan på Gärdet ockuperas av sex medlemmar ur Kommando Holger Meins, en gren av den vänsterextremistiska terrorgruppen RAF – Rote Armé Fraktion.

1953 Dag Hammarskjöld väljs till FN:s Generalsekreterare. Han är den första medlemmen i Svenska Akademien – stol 17 – som efterträder sin förälder. Han avled i en flygolycka i dåvarande Nordrhodesia 1961.

Gösta Ekman.

Ur arkivet: # 11, 1997

På den här tiden vågade vi inte ange månaden på tidningen, vi visste aldrig hur länge den skulle ligga ute och när vi hade råd att trycka nästa. Stor intervju med **Ulf Lundell** om skrivande, målning, musik och ensamhet, Loggbok från Lollipop 1997, författardebutanterna **Eva Ribich** och **Mats K. G. Johansson** intervjuas och under vinjetten Inramad intervjuas fältassistent **Marie Johansson**. Reportage om nystartade The Big Issue Capetown i Sydafrika. Sergels torg renoveras inför kulturhuvudstadsåret 1998 då Kulturhuset ska vara huvudkontor. Och konstnären **Anna Lindström** från Åkersberga är en av tre som kan komma med till OS i Nagano nästa år.

DETTA OM DETTA

Vårt att veta om
vad som helst

Millenniebuggen

Datakraschen som uteblev

Inför millennieskiftet spreds panik över världen inför en potentiell datorkrasch. Millenniebuggen, även kallad Y2K-problemet, handlade om att dåtidens datorer använde två siffror i stället för fyra i årtal. 99 skulle bli 00 och farhågan var att det skulle tolkas som år 1900. Hoppet i tiden kunde orsaka datahavrier.

Det fanns en rädsla för kraschade bankkonton, att flygplan skulle störtas, kärnkraftverk haverera, störningar i el- och vattenförsörjning med mera.

Stora summor spenderades av regeringar, företag, organisationer och myndigheter över hela världen för att åtgärda problemet.

Klockan slog tolv den 1 januari 2000 och världen höll andan, men katastrofen uteblev. Millenniebuggen ses av vissa som en bluff och av andra som framgångsrikt förebyggande arbete.

Millenniebuggen År 2000-problemet
Y2K-problemet

PÅ HÖRNET

En Stockholmare
mitt i steget

**ALEXANDRA TÄRNLUND
I HÖRNET AV ARENAVÄGEN
OCH ARENASLINGAN**

”Jag förbereder
en fest för mina
kollegor”

Vad har du i påsen?

– Jag har varit på Ica och Systembolaget. Jag var på väg hem nu. Jag förbereder en fest för mina kollegor på fredag.

Du har ett bandage på fingret, vad har du gjort?

– Jag lyfte en flyttkartong och skrapade fingret mot väggen.

Du har lurar i, vad lyssnar du på?

– Jag gör spellistor till på fredag. Det ska va lite chill men bra stämning, inte depp, lite glatt – det blir soul och funk, lite Stevie Wonder och James Brown, lite funk så där.

TEXT **ULF STOLT**

FOTO **MAGNUS SANDBERG**

Alexandra Tärnlund köpte det hon behövde fixa till festen i Globens köpcentrum några dagar i förväg, för att inte hamna i tidsnöd inför själva festen.

Elbolaget för dig som gör gott.

Att göra världen lite mer human är faktiskt ganska enkelt. Ett sätt är att köpa Situation Sthlm. Ett annat är att välja rätt elbolag. Vi på GodEl har sedan starten 2005 gett hela vinstutdelningen till välgörenhet, totalt 74 miljoner!

Vi har varken bindnings- eller uppsägningstid och priset gör även gott för plånboken: bara 39 kr/mån + el till inköpspris! Elen är märkt Bra Miljöval och kommer från sol, vind och vatten.

Låter det för bra för att vara sant? Sveriges nöjdaste kunder kan intyga att det stämmer.

Åk med oss istället.

